



αγα



Είπαν για το βιβλίο...





# αγα

Είπ<sup>☆</sup>αν για το βιβλίο...



Η συνομιλία με ακαδημαϊκούς, συγγραφείς και κριτικούς παιδικής λογοτεχνίας είχε στόχο την αποκρυπτογράφηση του κειμένου μας με σκοπό την ανάδειξη του παιδαγωγικού και κοινωνικού του ρόλου. Τα κριτικά σημειώματα που παραθέτουμε εδώ αν και σύντομα, αποφεύγουν τον σκόπελο της επιφανειακής παρουσίασης και εστιάζουν στην κριτική ανάλυση και αξιολόγησή του.



## Έλενα Αρτζανίδου



Η Έλενα Αρτζανίδου γεννήθηκε το 1964 στη Waldsassen στη Δ. Γερμανία. Στα εννιά της χρόνια, η παραμονή της στην Ελλάδα οριστικοποιήθηκε στο Μαυρονέρι του νομού Κιλκίς και αργότερα στη Θεσσαλονίκη, όπου το 1981 τελείωσε το Λύκειο της Αμερικάνικης Γεωργικής Σχολής. Είναι πτυχιούχος της Σχολής Νηπιαγωγών Καρδίτσας καθώς και του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Α.Π.Θ. Σήμερα ζει και εργάζεται ως εκπαιδευτικός στη Θεσσαλονίκη, ενώ έχει ασχοληθεί και με τη συγγραφή χρονογραφημάτων αλλά και άρθρων που αφορούν τον πολιτισμό για την εφημερίδα "Θεσσαλονίκη - Μακεδονία" και στο free-press "Karfitsa". Σήμερα αρθρογραφεί στο ηλεκτρονικό έντυπο [www.thinkfree.gr](http://www.thinkfree.gr). Από το 1996 ασχολείται με τη συγγραφή παιδικών βιβλίων. Τα βιβλία της "Ένα ζευγάρι κόκκινα αθλητικά παπούτσια" και "Κόκκινα χρυσά παπούτσια" διασκευάστηκαν από το Αριστοτέλειο Κολέγιο Θεσσαλονίκης και παρουσιάστηκαν στο Θέατρο Κήπου Θεσσαλονίκης το 2004. Είναι δημιουργός του βραβευμένου από τον Κύκλο Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου, [blog: www.filanagnosiaprogram.blogspot.com](http://blog:www.filanagnosiaprogram.blogspot.com)

Αγα,σχέδιο ή θαύμα;

Αγα, πουλί, μελωδία, καλοσύνη ή φεγγάρι.

Αγα, έτσι τιτλοφορείται το βιβλίο που συνέγραψαν μαθητές και μαθήτριες, γονείς και εκπαιδευτικοί του Δημοτικού Σχολείου Αγίων Αναργύρων «Μιχάλης Κακογιάννης», Λάρνακα-Κύπρος.

Το βιβλίο έφτασε στα χέρια μου και από τις πρώτες σελίδες διαβάζοντας τους συντελεστές για τη δημιουργία του, τον σκοπό που έθεσαν από κοινού οι μαθητές/μαθήτριες, εκπαιδευτικοί, γονείς και κυρίως από τον ευφάνταστο τίτλο του, μπήκα στον πειρασμό και αμέσως προχώρησα μέχρι τέλους την ανάγνωσή του.

Μια ιστορία για την προσφυγιά του σήμερα με αναφορές στο χθες.

Μια ιστορία με ήρωες παιδιά, τον Αχμέντ και την Άγια, που οι συγγραφείς του αποφασίζουν να τους φέρουν από την κατεστραμμένη από τον πόλεμο Συρία, αλλά και ήρωες ενήλικες εθελοντές από την Ελλάδα, τον Άρη, την Αφροδίτη, τοποθετώντας τους σε κάποιο νησί που δεν το ονομάζουν, και σωστά, αντ'αυτού φωτογραφίζουν πολλά νησιά μαζί που δέχτηκαν κύματα προσφύγων και ανέδειξαν το πρόσωπο της ανθρωπιάς, αλλά και λίγων που τους δέχτηκαν υποτιμητικά και με στοιχεία ξενοφοβίας

Μια ιστορία που ο πόλεμος γεννά τον φόβο και τον πόνο. Ο πόνος τον ξεριζωμό. Ο ξεριζωμός με τη σειρά του αγγίζει ανθρώπους και προκαλεί συναισθήματα άλλοτε θλίψης, οργής, παραίτησης, ανάτασης ψυχής, άλλοτε μίσους και έχθρας, αλλά και πράξεις συμπαράστασης, ενσυναίσθησης,

ό,τι δηλαδή αποσκοπεί να πετύχει το βιβλίο και το πετυχαίνει.

Οι συγγραφείς, τα παιδιά του Δημοτικού Σχολείου Αγίων Αναργύρων «Μιχάλης Κακογιάννης» προς τιμή τους, καταφέρνουν να πλάσουν μια ηρωίδα, την Αγα, που μπορεί να υπάρχει ή και να είναι και στη φαντασία του μικρού πρόσφυγα Αχμέντ, που φτάνει μόνος μέσα σε μια βάρκα, και είναι αυτή που του κρατά το χέρι για να γίνει ο φάρος του, ο φάρος σε κάθε βασανισμένο παιδί που ζει τον όλεθρο μέσα από τον πόλεμο και άθελά του παίρνει το δρόμο της προσφυγιάς. Μια ηρωίδα που φυσά τη δύναμη στον μικρό ήρωα για να διατηρηθεί στη ζωή και συνάμα να δει το μέλλον του κοιτάζοντας ψηλά και με δύναμη προς το αύριο.

Ενδιαφέρουσα πλοκή, ήρωες αληθινοί, λόγος που ρέει και προκαλεί τον αναγνώστη να αναρωτηθεί, να αντιληφθεί το πρόβλημα, να πάρει θέση δηλαδή όλα όσα στοχεύει αυτή η δράση του Σχολείου μέσα από αυτή την έκδοση, την ανάδειξη του μεγαλύτερου προβλήματος των τελευταίων χρόνων με το όνομα βίαιος ξεριζωμός, και να προκαλέσει συναισθήματα, αλλά και να γεννήσει θετικές δράσεις μέσα στην κοινωνία προς όλους τους κατατρεγμένους που ο πόλεμος των δυνατών γέννησε, αδιαφορώντας για το πιο πολύτιμο αγαθό, τη ζωή και την ποιότητά της.

Η εικονογράφηση, μια συνεργασία των εμπλεκόμενων μαθητών/μαθητριών και του Τμήματος Τεχνών του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου, γεννά δικές της αναγνώσεις και συναισθήματα.

Μια προσπάθεια που αγκαλιάστηκε και έγινε πράξη με την υποστήριξη της UNHCR, αλλά και χορηγών όπως της

Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου και της CYNVESTCO, αποδεικνύοντας πως όταν πολλοί μαζί θέλουν, πολλά όμορφα μπορούν να συμβούν όπως και αυτή η εκδοτική παραγωγή που η ιστορία της φιλοδοξεί, και σίγουρα το μπορεί, να κερδίσει πολλούς αναγνώστες και πάνω από όλα να προκαλέσει σκέψεις και συναισθήματα αγάπης και προσφοράς.

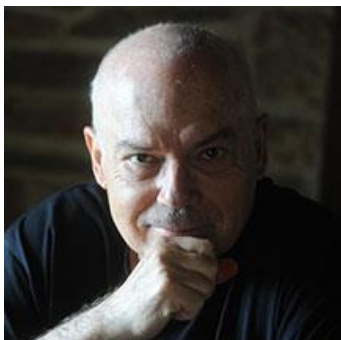
Ένα βιβλίο για μεγάλα παιδιά και ενήλικες που θα διαβαστεί στο σπίτι, στο σχολείο στη Βιβλιοθήκη.

Μια ιστορία που θα προκαλέσει τον αναγνώστη και στο τέλος σίγουρα θα αναζητήσει το αστέρι του που καρέ καρέ θα φωτίσει όλη τη ζωή του για να σταματήσει και σε ζωές αγνώστων, αλλά τόσο οικείων που η προσφυγιά γέννησε. Ζωές που για να κάνουν το επόμενο βήμα σίγουρα τον χρειάζονται.

Ζωές που θα μπορούσε να ήταν και η δική τους.

Αγα, προτείνεται και επιβάλλεται να διαβαστεί και κυρίως να γίνει παράδειγμα προς μίμηση, η κίνηση όλων αυτών των παιδιών, εκπαιδευτικών και γονέων του Δημοτικού Σχολείου Αγίων Αναργύρων «Μιχάλης Κακογιάννης», για τον τρόπο που επέλεξαν να συνομιλήσουν με την κοινωνία και να ζητήσουν να ανοίξουν δρόμοι όπου τα δικαιώματα, η αλληλεγγύη, η προσφορά, θα πρέπει να επαναπροσδιοριστούν και να γίνουν ο Φάρος σε κάθε πολιτεία, σε κάθε χώρα.

## Μάνος Κοντολέων



Ο Μάνος Κοντολέων γεννήθηκε στην Αθήνα το 1946. Σπούδασε Φυσική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Έχει σημαντική παρουσία τόσο στο χώρο της λογοτεχνίας για ενήλικες αναγνώστες, όσο και στη λογοτεχνία που αφορά τα παιδιά και τους νέους. Παράλληλα γράφει κριτικά σημειώματα σε εφημερίδες (Αυγή, Καθημερινή κ.α.) και σε περιοδικά (Διαβάζω, Πόρφυρας, Τραμ κ.α.) Έχει γράψει σενάρια τηλεοπτικών προγραμμάτων για παιδιά, ενώ υπήρξε και συνεργάτης του Γ΄ Προγράμματος της Ελληνικής Ραδιοφωνίας. Με τη λογοτεχνία ασχολείται από τα παιδικά του χρόνια, δημοσιεύοντας μικρά κείμενα στο περιοδικό "Διάπλασις των Παίδων". Η πρώτη του επίσημη παρουσία στα Ελληνικά γράμματα γίνεται το 1969 με τη δημοσίευση διηγήματός του σε ανθολογία νέων συγγραφέων που κυκλοφόρησε από τις Εκδόσεις Κάλβος. Το 1979 κυκλοφορούν τα πρώτα του βιβλία. Υπήρξε κατά διαστήματα μέλος των Δ. Σ. του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου, της Εταιρείας Συγγραφέων και του Ελληνικού Τμήματος Βιβλίων για τη Νεότητα (IBBY). Υπήρξε αντιπρόεδρος του Ελληνικού Τμήματος της Unicef. Έχει τιμηθεί δύο φορές (1997 και 2009) με Κρατικό Βραβείο, υπήρξε υποψήφιος για τα Διεθνή Βραβεία Άντερσεν και Λίνγκστριγκ. Η σύζυγός του είναι η Κώστια Κοντολέων η οποία είναι επίσης συγγραφέας και μεταφράστρια. Έχουν αποκτήσει δύο παιδιά -την Άννα η οποία είναι συγγραφέας και τον Δομήνικο ο οποίος είναι δημοσιογράφος.

Το 'προσφυγικό' ζήτημα –ένα από τα μέγιστα κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα των τελευταίων χρόνων- έχει ιδιαίτερα ενεργοποιήσει τις συγγραφικές εμπνεύσεις, κυρίως στον χώρο των βιβλίων για παιδιά.

Αν και το 'προσφυγικό' είναι ένα ζήτημα που παρακολουθεί -θα έλεγε κανείς- την Ιστορία της Ανθρωπότητας από τα αρχαία χρόνια, και ασφαλώς την έχει με τον τρόπο του και διαμορφώσει, εντούτοις στις μέρες μας έχει πάρει μια ιδιαίτερη ένταση, ίσως γιατί σε μια κοινωνία που θέλει να πιστεύει πως σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα, θα περίμενε κανείς πως πράξεις που οδηγούν στην προσφυγιά θα είχαν εξαφανιστεί.

Κάτι τέτοιο δεν έχει συμβεί και έτσι η ανάγκη ευαισθητοποίησης των παιδιών πάνω σε αυτό το ζήτημα φάνηκε να έχει μια πρωταρχική σημασία.

Πολλοί, λοιπόν, είναι οι συγγραφείς παιδικών βιβλίων που στήριξαν τον μύθο κάποιων βιβλίων τους στην καθημερινότητα ενός πρόσφυγα.

Πολλά βιβλία -τα περισσότερα- αντιμετωπίζουν με μια απλή συναισθηματική φόρτιση το όλο θέμα. Ελάχιστα αυτά που προσπαθούν να το τοποθετήσουν μέσα σε πολιτικά και κοινωνικά πλαίσια.

Το βιβλίο με τον τίτλο Αγα, και καταφέρνει να μην αγνοήσει τον γενικότερο κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο ο πρόσφυγας καλείται να ζήσει, αλλά παράλληλα έρχεται και

με έναν πολύ εσωτερικό τρόπο να φωτίσει τις ψυχολογικές του ανάγκες.

Κεντρικό πρόσωπο της ιστορίας ένα αγόρι – ο Αχμέντ.

Ο αναγνώστης θα τον παρακολουθήσει καθώς εξαναγκάζεται να εγκαταλείψει την οικογένεια του, το σπίτι του, την πατρίδα του και να βρεθεί μόνος του σε ένα νέο τόπο.

Μόνος; Όχι, δίπλα του πάντα ένα κορίτσι με το όνομα Αγα.

Όνομα που σε πολλές γλώσσες το συναντά κανείς και πολλά νοήματα έχει – πολύχρωμο, όμορφο, καλοσύνη... Για κάποιους είναι και το όνομα των αγγέλων.

Και μέσα σε αυτό το βιβλίο η Αγα αυτόν τον ρόλο θα παίξει στη ζωή του μικρού Αχμέντ. Ένας άγγελος, ένα πνεύμα που τον κρατά δυνατό, αισιόδοξο, του διατηρεί τη μνήμη, του εξασφαλίζει το μέλλον.

Δίπλα του και άλλα πρόσωπα –θα ξεχωρίσουν δυο ενήλικες της χώρας υποδοχής που θα τον φροντίσουν –εκπρόσωποι και σύμβολα μιας μέριμνας σε επίπεδο και κοινωνίας και ατόμων.

Ο αναγνώστης του βιβλίου θα παρακολουθήσει όλες τις περιπέτειες του ήρωα –από την φυγή έως την επανασύνδεση με τους δικούς του. Με ρεαλιστικές λεπτομέρειες, χωρίς κάτι να του αποκρύπτεται. Αλλά όλα αυτά με μια γραφή που είναι τρυφερή, συχνά ποιητική, πάντα ευαίσθητη.

Πέρα όμως από την αξία του ίδιου του κειμένου και την ομορφιά της όλης έκδοσης (πολύ όμορφα τα σχέδια του Τάσου Αναστασιάδη), αυτό που δίνει ιδιαίτερο βάρος στο βιβλίο είναι το ότι το υπογράφει ένα σχολείο –οι εκπαιδευτικοί του, οι μαθητές του και οι γονείς τους.

Έχουμε ένα βιβλίο συλλογικό και ακριβώς γι' αυτό έρχεται να δώσει μια άλλη διάσταση σε μια ακόμα προσφυγική ιστορία.

Το ατομικό δράμα δημιουργείται από πράξεις του συνόλου των ανθρώπων και είναι όμως οι ομάδες που θα σταθούν απέναντι στην αδικία και τον πόνο που βιώνει ο ένας.

Στάση και μάθημα ζωής.

Εκπαιδευτική πράξη άξια συγχαρητηρίων.

## Αγγελική Γιαννικοπούλου



Η Αγγελική Γιαννικοπούλου γεννήθηκε στην Αθήνα το 1964. Σπούδασε λογοτεχνία στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και παιδαγωγικά στη Σχολή Νηπιαγωγών Αθηνών. Το 1989 πήρε Μάστερ εκπαίδευσης (M.Ed) από το Πανεπιστήμιο του Hull (Αγγλία), ενώ το 1992 απέκτησε το διδακτορικό της δίπλωμα από το ίδιο Πανεπιστήμιο με θέμα της διατριβής της, "Οι αισώπειοι μύθοι και η αγωγή των παιδιών με ειδική αναφορά στις ηλικίες τέσσερα έως έξι".

Ασχολείται με θέματα εισαγωγής στο γραμματισμό (έχει δημιουργήσει κόμβο με σχετικό εκπαιδευτικό υλικό για νηπιαγωγούς στο [http://www.rhodes.aegean.gr/teraes/ekraideutiko\\_iliko.html](http://www.rhodes.aegean.gr/teraes/ekraideutiko_iliko.html)), πολυγραμματισμών, διαθεματικών προσεγγίσεων και κυρίως με το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο και τη διδακτική της λογοτεχνίας στο νηπιαγωγείο. Αρθρογραφεί σε επιστημονικά περιοδικά και στην Αγγλία κυκλοφορεί το βιβλίο της "Fables and Children: Form and Function". Ασχολείται με θέματα εικονογράφησης παιδικών βιβλίων, με ζητήματα αφήγησης ιστοριών, πρόσληψης και κατανόησης παραμυθιών, καθώς και με θέματα (προ)ανάγνωσης. Είναι αναπληρώτρια καθηγήτρια στο ΤΕΑΠΗ του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Η σύγχρονη προσφυγική κρίση που χτύπησε την πόρτα της Ευρώπης τα τελευταία χρόνια, αποτυπώθηκε όχι μόνο στα γεμάτα απόγνωση πρόσωπα των ξεριζωμένων και στην αγωνία στα μάτια των ασυνόδευτων παιδιών, αλλά και σε μια σειρά εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων, που επιχειρήσαν να μιλήσουν στους νεαρούς αναγνώστες τους για τον πόνο της προσφυγιάς και την αξία της αλληλεγγύης ανάμεσα στους λαούς. Μάλιστα ο αριθμός των σχετικών βιβλίων εκτοξεύτηκε σημαντικά κατά τη διάρκεια της φετινής χρονιάς τόσο στον ελληνικό χώρο όσο και πανευρωπαϊκά δίνοντας την ευκαιρία σε πλήθος δημιουργών να μετασχηματίσουν σε λέξεις και χρώματα τον πόνο όσων αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις πατρίδες τους, τις περισσότερες φορές, προς άγνωστο προορισμό.

Η Αγα, ένα βιβλίο που εκδόθηκε με την υποστήριξη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ξεχωρίζει για πάρα πολλούς λόγους. Κατ' αρχάς το βιβλίο δεν γράφτηκε από επαγγελματίες συγγραφείς, αλλά αποτελεί αποτέλεσμα αγάπης και ευαισθητοποίησης των μαθητών ενός δημοτικού σχολείου, οι οποίοι με τη συνδρομή των δασκάλων και των γονιών τους κατάφεραν να δημιουργήσουν ένα αφήγημα δροσερό, ευαίσθητο, και κυρίως αληθινό. Μια ιστορία, που αν και απετέλεσε καρπό αγαστής συνεργασίας ανάμεσα σε τόσο πολλούς και διαφορετικούς, δεν πάσχει από καμίας μορφής ερασιτεχνική προχειρότητα. Αντίθετα, καταφέρνει να διατηρήσει ενιαίο ύφος, σφικτή πλοκή, αφηγηματική

συνέπεια και ενδιαφέροντες χαρακτήρες, ενώ η σχεδόν μονοχρωματική εικονογράφηση του Τάσου Αναστασιάδη τοποθετεί το σκηνικό της δράσης στο κυρίαρχο γαλάζιο τοπίο της θάλασσας και του ουρανού. Και είναι πραγματικά εκπληκτικό πως μια ιστορία που από άποψη περιεχομένου αναφέρεται στη συνεργασία ανάμεσα στους ανθρώπους με αφορμή τον πόλεμο και τον εκτοπισμό, κάνει πράξη αυτή ακριβώς τη σύμπραξη και σε επίπεδο δημιουργίας της!

Η *Αγα* διηγείται την ιστορία του μικρού Αχμέντ, ενός ασυνόδευτου παιδιού σε κίνηση που βιώνει τις δυσκολίες της προσφυγιάς, όταν διωγμένος από τον πόλεμο αναζητά τη σωτηρία στην αντίπερα όχθη. Μέσα από αντίξοες συνθήκες, με μόνιμο συνοδό τον φόβο, ο Αχμέντ που το όνομά του σημαίνει «προσευχή προς το Θεό», καταφέρνει να αποδράσει από ένα επώδυνο Εδώ προς ένα άγνωστο, ελπιδοφόρο Εκεί, για το οποίο κανείς δεν φαντάζεται τι κρύβει. Όμως, εκεί, στην άλλη μεριά της θάλασσας, ο μικρός έχει την τύχη να βρει ανθρώπους που θα σεβαστούν το δράμα του και, κάτω από αντίξοες συνθήκες, θα κάνουν ό,τι περνά από το χέρι τους προκειμένου να τον βοηθήσουν. Ο Άρης, η Αφροδίτη, ακόμη και ο Πήγασος θα εισβάλλουν στη ζωή του, ως γιατρός-εθελοντής, ζωγράφος-εθελόντρια και αγαθό τετράποδο και θα ρίξουν φως στα σκοτάδια της απελπισίας του φέρνοντας ξανά την αισιοδοξία στη ζωή του. Ακριβώς όπως τα αντίστοιχα ουράνια σώματα, οι πλανήτες της Αφροδίτης και του Άρη και ο αστερισμός του Πήγασου που αμφισβητούν με το

φως τους το νυχτερινό έρεβος, έτσι και οι συνονόματοί τους πάνω στη γη θα καταφέρουν να κρατήσουν αναμμένη τη σπίθα της ελπίδας στο μικρό παιδί.

Σε ένα βιβλίο όπου ο ανθρώπινος χρόνος καθίσταται συμπαντικός και τα γεγονότα της ζωής των θνητών μετριούνται με τη μεγαλοσύνη των αλλαγών των ουράνιων σωμάτων –ενδεικτικά όχι μόνο τα ονόματα των ηρώων, αλλά κυρίως οι τίτλοι των κεφαλαίων, δεσ «Βροχή Περσείδων», «Ολική Έκλειψη Σελήνης» ή «Νέα Σελήνη»– η πορεία ενός μικρού παιδιού, δεν αποτελεί μια μεμονωμένη προσωπική ιστορία με περιορισμένο ενδιαφέρον, αλλά ξεφεύγοντας από τα ασφυκτικά όρια του εδώ και του ενός αποκτά προεκτάσεις ανυπολόγιστες. Καθώς, κυρίως σε επίπεδο οργάνωσης της αφήγησης, η μοίρα του αγοριού ανάγεται σε συμπαντικό επίπεδο και η ζωή του καταγράφεται με τους όρους του γαλαξία, η *Αγα* ανακαλεί στη μνήμη μας τα λόγια Τζον Ντον που κοσμούν ως προμετωπίδα το **έργο του Χεμινγκουέι**: «Κανένας άνθρωπος δεν είναι μόνος του ένα Νησί, ακέραιο και ξεχωριστό· κάθε άνθρωπος είναι ένα κομμάτι της Ηπείρου, ένα κομμάτι της ενδοχώρας· αν η θάλασσα πάρει μαζί της ένα σβόλο χώμα, η Ευρώπη λιγοστεύει, σαν να ήταν ένα Ακρωτήριο ή ένας Πύργος φίλων σου ή δικός σου· ο θάνατος του κάθε ανθρώπου λιγοστεύει κι εμένα γιατί είμαι δεμένος αξεδιάλυτα με ολάκερη την ανθρωπότητα. Γι' αυτό μη στέλνεις ποτέ να ρωτήσεις για ποιον χτυπάει η καμπάνα. Η καμπάνα χτυπάει για σένα».